

NA POTI PROTI ŠTIRI ODSTOTNI RASTI IN REAFIRMACIJI EKONOMSKE SUVERENOSTI

Franjo Štiblar

6

Povzetek

V 2016 je bila 2.5% rast BDP Slovenije prenizka, saj ne zmanjšuje zaostajanja Slovenije za povprečjem EU28 in ni izkoristila razpoložljivih kapacitet. Vladna napoved o 3.6% rasti v 2017 je sprejemljiva (ugodna), ker se bliža potencialnim vsaj 4%. Tveganja zanjo so na strani povpraševanja predvsem v preslabih investicijah (nesposobnosti odgovorne službe za črpanje EU sredstev) oziroma izdatkih države (izpolnjevanju zahteve Szekelyja in drugih iz EK EU po napačno izračunani preveliki zahtevi fiskalnega navora), saj velik optimizem potrošnikov in ugodna gospodarska klima spodbujata vlečna konja potrošnja in izvoz. Na strani ponudbe je zunanje tveganje dvig cen surovin, posebno nafte, domača nevarnost pa v napačnih odločitvah pri reševanju mikro gospodarskih dilem, takšnih, ki bi nam odrekale lastno ekonomsko identiteto.

Za reafirmacijo naše ekonomske suverenosti velja graditi infrastrukturo v domačem aranžmaju, tako trdo (drugi tir, tretja os) kot mehko (Mercator, NLB, Abanka) in ohraniti gospodarske gigante, ki pomenijo tisoče delovnih mest (CIMOS). Finančnih virov je obilo (neizkoriščena bančna likvidnost preko 11 milijard €, milijardne rezerve zavarovalnic, pokojninskih skladov, poceni tuji krediti) in bodo na razpolago ob državni garanciji. Po izgubljenem desetletju so obeti za slovensko gospodarstvo zelo dobri, le izkoristiti jih je potrebno znati z boljšim upravljanjem, tako gospodarskim kot političnim, kar vključuje bolj ustrezno kadrovske politiko.

ON THE WAY TO 4% GROWTH AND REAFFIRMATION OF ECONOMIC SOVEREIGNTY

7

Summary:

In 2016, GDP growth of 2.5% was insufficient as it did not reduce Slovenia's lag to the EU average development level and did not exploit available resources. Government forecast of 3.6% growth in 2017 is better, being closer to potential 4% growth. Downside risks on the demand side are weak investment growth (depending on ability of people responsible for obtaining of EU funds) and government expenditures (fulfillment of requests by Szekely and other EC EU administrators, based on their wrong models). Large consumer optimism and excellent business climate will support expansion of consumer expenditures and exports. In supply, external downside risk is world political situation and related potential hike of prices of commodities and energy, while domestic danger lies in inappropriate corporate governance decisions.

For reaffirmation of our economic sovereignty it is necessary to build infrastructure with domestic financial arrangements, hard (second rail, third development axis) and soft (Mercator, NLB), and retaining alive large enterprises thus preserving jobs (CIMOS). There is abundance of financial resources available at the moment (unused bank liquidity of 11 billion €, reserves of pension funds and insurance companies, cheap foreign credits, which should be supported by government guarantees). After »economic lost decade« promises for Slovenian economy are very good, but to be realized they need better governance, corporate as well as political, which includes improved human resource policies at the top.

A. Prepočasna rast produkta v 2016

*V javnosti (mediji, politika) nihče ni ugotovil, da je bila v 2016 rast slovenskega BDP 2.5% nesprejemljivo prenizka, saj v razmerah pokriznega okrevanja slovenski BDP še ne dosega v preteklosti že dosežene ravni. Merjeno kumulativno po stopnjah rasti je bil 2016 še vedno 2.4% nižji od predkriznega maksimuma v 2008, medtem ko za primerjavo BDP EU28 že presega predkrizni maksimum za 5%, evrsko območje 19 držav pa ga presega za 3% (vir Eurostat). Vsaj v primeru Slovenije gre očitno za »izgubljeno desetletje«.¹

8

Izračunano zaostajanje doseženega za potencialno možnim BDP Slovenije ob polnem izkoriščanju kapacitet (proizvodna vrzel) znaša po najnovejših izračunih vsaj 5% (Mencinger, 2017), kar približno ustreza zgoraj izračunanemu zaostajanju slovenske za evrsko dinamiko rasti BDP. Neizkoriščenost obstoječih kapacitet pri nas izkazuje tudi preko 90.000 tisoč brezposelnih, medtem ko jih je bilo v 2008 le 59 tisoč. Izračun strukturne brezposelnosti pokaže med 30 in 40 tisoč proizvodnji razpoložljivih brezposelnih (Mencinger 2017).

Sklep: v sedanjih razmerah je vsaka stopnja rasti slovenskega BDP pod 3% nesprejemljivo nizka, med 3% in 4% sprejemljiva, nad 4% pa uspešna. Le tako bo ob približno 2% rasti BDP v EU Slovenija zmanjšala zaostanek za povprečjem EU in se vrnila na pred krizo že dosežen primerjalni položaj. Vsak odstotek hitreje rasti pomeni 400 milijonov €, s tem pa bi lahko več kot pokrili doseganje ciljnih minimalnih družbenih standardov: zdravstvo, plače policistom, pokojninske izravnave, vojski, najnižje plačanim zaposlenim, mladim, nevladnim institucijam, kulturi, športu. Družbena klima bi se še izboljšala, politične napetosti umirile.

*Kaj se je dogajalo v gospodarstvu Slovenije v 2016?

Slovenska gospodarska rast v 2016 je bila z 2.5% nezadostna. Zgolj 2.5% rast BDP je posledica neustrezne domače restriktivnosti monetarne (bančni kreditni krč) in fiskalne politike (upoštevanje zlatega pravila). Rast BDP med 3 in 4% bi bila zadovoljiva, nad 4% pa ugodna za zmanjševanje zaostanka za EU povprečjem, seveda, če se učinki rasti pravično porazdelijo med množice in razslojevanje ustavi. Fiskalno pravilo zavira državne izdatke: prostora za neinflacijsko rast je še zaradi neizkoriščenih kapacitet vsaj za 5%, zato je nesmiselno od Bruslja zahtevano nadaljnje zmanjševanje državnih izdatkov (predvsem investicij).

Na strani končnega povpraševanja (izdatkovna struktura BDP, SURS, tabela 1) izvoz izgublja položaj edinega vlečnega konja, ker prihaja v svetu do antiglobalističnih merkantilističnih ukrepov, ki se bodo za EU v Trumpovi dobi še zaostri in evropska

¹ Vrnitev BDP na predkrizno raven seveda sama po sebi ne zagotavlja izboljšanja standarda za večino prebivalcev, saj je prišlo v času krize do pospešenega razslojevanja tako zaradi ukrepov monetarnih avtoritet (kvantitativno rahljanje in zgodovinsko nizke obrestne mere so lahko izkoristili le bogati kreditorejci, do kreditov reveži ne morejo) in fiskalnih avtoritet (za saniranje bank s proračunskim denarjem so izrinili fiskalne transferje mladim, upokojenem, nezaposlenim, skratka množici 99%).

(nemška) politika »beggar thy neighbour« več ne bo delovala. Potrebno se je bolj nasloniti na domače povpraševanje. Pri tem potrošnja prebivalstva že raste nadpovprečno (zaupanje in optimizem prebivalstva sta rekordna), državni izdatki so rasli povprečno, vendar so razočarale investicije, pri čemer predvsem javne. Izgovarjanje na »neoperabilnost« nove evropske perspektive 2014-2020 je nesprejemljivo in kaže na slabo, v resnici katastrofalno črpanje evropskih sredstev, kot odraz nesposobnosti odgovorne vladne službe. Investiranje v infrastrukturo je pravi odgovor, financirano iz domačih virov (skladi, zavarovalnice) ali celo iz tujih (EIB, tudi bančni krediti ob sedanjem ugodnem ratingu države in nizkih obrestnih merah, a morajo biti fiksne). Namesto pisanja utopističnih vizij za leto 2050 (v enakem razdobju 33 let sta bili v 20. stoletju dve svetovni vojni, ki sta spremenili svet) bi veljalo ves napor ustreznih vladnih služb usmeriti v hitrejše in večje pridobivanje »naših« evropskih sredstev.

9

Tabela 1:
Izdatkovna struktura BDP Slovenije, stopnje rasti 2016/2015

	rast 2016/2015, %
Končno povpraševanje	2.8
Saldo menjave s tujino	0.3
- Izvoz	5.9
- Uvoz	6.2
Domače povpraševanje	2.4
- prebivalstvo	2.8
- država	2.6
Investicije	1.0
BDP	2.5

Vir: SURS

Tabela 2:
Proizvodna struktura BDP, stalne cene, stopnje rasti 2016/2015

	rast 2016/2015 %
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo	-1.2
Industrija (širše)	6.5
Gradbeništvo	-12.3
Trgovina, promet, gostinstvo	4.6
Informatika in komunikacije	2.4
Finančni sektor	-2.0
Nepremičnine	1.5
Poslovne dejavnosti	2.6
Uprava, izobraževanje, zdravstvo	2.3
Druge storitve	1.6
Skupaj dodana vrednost	2.6
Neto davki	2.1
BDP	2.5

Vir: SURS

Po proizvodni strukturi (Tabela 2) je najbolj zmanjšalo aktivnost gradbeništvo, kar je vezano na zgornjo ugotovitev o neopravičenem padcu investicij, predvsem javnih. Padec so v 2016 doživele primarne dejavnosti. Finančni sektor naj bi kljub rekordnim dobičkom bank in ugodnim rezultatom zavarovalnic padel, kar ni konsistentno. Sicer večina storitev razen same proizvodnih storitev (trgovine s prometom in gostinstvom) rastejo podpovprečno, industrija (z vključenim rudarstvo, vodo, elektriko in odplakami) pa znatno nad povprečjem, kar bi lahko bil znak začetka reindustrializacije.

10

Stopnja anketne brezposelnosti je bila v Sloveniji v zadnjem kvartalu 2016 8.1%, v marcu je 7.8%, v Evro območju pa 9.5%. Še vedno je nad stopnjami pred krizo (5.9%). Inflacija v 2016 je le 0,4% (IMF), saldo tekoče plačilne bilance pa je bil previsoko pozitiven, saj je znašal 6.8% BDP. V prvih dveh mesecih je plačilnobilančni presežek za 28% večji kot lani, ko je celoletni presežek znašal 7% BDP (kdaj se bo njegova rast ustavila in razpoložljivi produkt povečal)?

* Kje so razlogi za prepočasno rast in zaostajanje ?

Razlog prenizke ravni je še vedno bolj kot drugod prisotno zategovanje pasu v ekonomski politiki in v sistemu na obeh področjih, na monetarnem in fiskalnem (austerity). Na škodljivost restriktivne politike je bilo že opozorjeno (na primer avtor, GG, 5/2013).

Za najnovejšo situacijo v 2016 o negativnih posledicah bančno/monetarne restrikcije piše Bole (GG, januar 2017). O problematiki fiskalne restrikcije, ki jo povzroča škodljivo uveljavljanje fiskalnega pravila, govori članek v tej številki GG. Obe zategovalni politiki sta rezultat katastrofalnega diktata Bruslja in Frankfurta, ki se mu domači nosilci odločanja niso znali (hoteli) upreti. Slovenija kot najbolj ubogljiva in upogljiva učenka v EU je edina voljno in več kot zahtevano izpolnjevala komande nadrejenih avtoritet, a v lastno škodo. Kako drugače razumeti:

- a. kazen prepovedi bančnega kreditiranja s strani sistemskih državnih bank zaradi državne sanacije bank z lastnim (!) denarjem, ki je ne izvršujejo PIIGS države ob saniranju njihovih bank s tujim denarjem ECB kreditov.
- b. slepo izpolnjevanje fiskalnega pravila, ki ga na primer Češka (in UK) sploh nista podpisali, druge članice pa ga ob sicer formalnem podpisu ne izvršujejo.

V obeh primerih članice uveljavljajo lastni interes pred komando administracije v centrih evropskega odločanja, ki so vse bolj oddaljeni od realnega življenja in hkrati pogosto pristranski v škodo manjših ubogljivih držav (zadnji primer »zapiranja meja«). Kritično je, da so komande napačne, absurdne, Slovenija pa je premajhna, da bi s svojim primerom njihovega izpolnjevanja prisilila velike članice EU, da sledijo njenemu »vzornemu« obnašanju.

- a. Bole (GG4/2016) je pokazal, kako so modelske ocene EK EU oddaljene od stvarnosti. V 2008, ko smo rasli po 7% letno, ga EK EU ni ugotovila. V 2015, 2016, ko smo

rasli po dobra 2%, pa naj bi se gospodarstvo pregrevalo in je zato potrebno zategniti trošenje, za kar EK zahteva hitrejše zmanjševanje proračunskega primanjkljaja preko znižanja državnih izdatkov (»povečan fiskalni napor«, pravi »novorek EU«). Ker to upoštevamo, je naše končno povpraševanje premajhno in zato rast BDP prenizka. Vsi znaki kažejo, da je situacija v praksi ravno obratna: v 2008 je bila rast pretirana, bančni krediti so eksplodirali, plačilna bilanca je bila visoko negativna, brezposelnih je bilo pod 60 tisoč. V 2015/2016 pa so bančni krediti padali že šesto leto, brezposelnih je bilo 100 tisoč, plačilna bilanca pozitivna na ravni prek 6% BDP in od tod potencialni produkt visoko nad dejanskim. Schauble in za njim EK EU so slovensko argumentacijo sprejeli in delno odstopili v zahtevah po zategovanju (napačnih modelov še vedno niso spremenili). To ne odpravlja letošnjih nesmiselnih ugotovitev Analiz GZS (2017), da je potencialna rast slovenskega gospodarstva 1.8%-2%, brezposelnost 90.000 blizu naravne stopnje in da je potrebno ohraniti zategovanje pasu delojemalcev (ne pa delodajalcev). Gre za popolno nerazumevanje makroekonomske situacije.

11

- b. Kot ugotavlja Bole, je bilo tiskanje denarja (»kvantitativno rahljanje«), ki še bolj bogati že tako bogate Evropejce, smiseln ukrep ECB, dokler je zaradi krizne situacije zaupanje med bankami in zato medsebojno kreditiranje izginilo. Medbančno kreditiranje je splahnilo, za preprečitev likvidnostne katastrofe ga je nadomestila ECB z vertikalno neposredno ponudbo likvidnosti bankam (in še »zastonj«), ki jim je horizontalni kanal pretakanja likvidnosti zaradi povečanega tveganja splahnel.

B. Napoved rasti BDP Slovenije za 2017

*EU in svet

Zunanji pogoji gospodarjenja so in bodo za Slovenijo relativno ugodni, če ne bo političnih zaostrovanj tako v EU (volitve v ključnih državah) kot v svetu (konflikti na Bližnjem in Daljnem Vzhodu). Blizu 2% rast napovedujejo celo za EU in preostali razviti svet, BDP vseh članic BRIC naj bi rasel, gospodarska rast naj bi se pospešila v državah razvoju. Mednarodne napetosti bi lahko dvignile cene energije in vseh surovin, kar bi zavrlo gospodarsko rast.

V svetu merkantilizem nadomešča v rednih ciklikih liberalizem, slednjega podpira najmočnejša država: danes se ZDA zapirajo, Kitajska postaja vodja globalizacije. Ali je to že znak prehoda voditeljstva iz 20. stoletja (»lex America«) v 21. stoletje (lex Chinesis) ?

Protekcijonizem je na pohodu, nacionalna identiteta oživlja povsod (razen v Sloveniji, ki še naprej zvesto služi zunanjim komandirjem v Bruslju in Frankfurtu). Nacionalno deluje proti globalizaciji, nacionalna država še ni in ne bo odmrla, čeprav jo danes pokopava diktatura kapitala, nekoč diktatura delavstva (»kapitali, proletarci vseh držav združite se«). Hiter skok borznih indeksov napihuje novi finančni balon v svetu, potencialno na polti v novo

finančno krizo. Dvig obrestne mere sem napovedal pred petimi meseci na bančnih dnevih, tiskanja denarja ECB (QE) pa se bo tudi umirilo po volitvah v Franciji in Nemčiji. Oba ukrepa monetarne politike nista prispevala k rasti BDP, ker ni bilo hkrati fiskalne stimulacije (»črna nula«), povečujeta pa razslojevanje: samo bogati dobijo kredite iz tiskanega denarja, po negativni realni obrestni meri).

*Trenutna gospodarska situacija v Sloveniji (več v tekočem delu GG)

V prvem četrtletju 2017 je makro-ekonomska slika Slovenije ugodna. Optimizem potrošnikov (ob rasti plač) in ugodna gospodarska klima (v proizvodnji, trgovini), industrijska rast presegajo najboljše indikatorje iz preteklosti, tudi v storitvah je razvoj ugoden (rast turizma, celo gradbeništva), brezposelnost pada in je s 7.8% pod evropskim povprečjem 9.5%, celo banke so po šestih letih padca začele kreditirati tudi gospodarstvo.

Domače povpraševanje prebivalstva in investicije v opremo ženejo aktivnost, manj izvoz, državni izdatki še vedno zaostajajo (in naj bi še bolj po nesmiselnem načrtu EK EU). Optimizem se v februarju krepi, enako klima. Trgovinska 2% in plačilna bilanca 7% sta dosegli v 2016 nove rekorde v 2016 (manj porabimo kot ustvarimo). Industrija, tudi gradbeništvo, turizem ženejo proizvodnjo in ponudbo. Inflacija je 2.2%, tudi cene proizvajalcev in energije rastejo, tako da bo rast cen pospešena. Plače so konec 2016 porasle 3.5% oziroma 7.5%, če upoštevamo manjše število dni v decembru. V prvih dveh mesecih 2017 so dohodki države porasli za 7%, presežek tekoče plačilne bilance je 28% večji kot v enakem obdobju 2016.

*Napoved rasti BDP Slovenije v 2017 – s strani različnih institucij

Vladni akterji in UMAR s 3.6% prvič v 14 letih članstva v EU znatno v pozitivnem pomenu presegajo druge domače in tuje napovedi. Najmanj to je ustrezno in dosegljivo glede na gospodarsko situacijo in hkrati spodbudno za gospodarske akterje pri nas. S tako rastjo bo Slovenija lahko zmanjšala zaostanek za povprečjem EU, ki se je v času krize 2008-2013 povečal.

Tabela 3:
Rast BDP Slovenije v 2017

Napovedovalec	datum napovedi	Napoved rasti BDP Slovenije v 2017
UMAR/vlada	marec 2017	3.6%
Banka Sloven.	december 2016	2.5%
Analize GZS	februar 2017	1.8%-2.0%
EU (Szekely)	marec 2017	3.0%
MDS	marec 2017	3.0%
Avtor	december 2016 (Studio City)	pod 3%=neuspešno, 3%-4% = zadostno, nad 4% je OK

Pri tem **Analize GZS** opozarjajo v 2016/2017 na nevarnost ponavljanju situacije iz 2008, kar je povsem napačno. Analiza Boleta (GG 4/2016) je, ko je bila predstavljena nemškemu finančnemu ministru Schauble-ju in potem upoštevana s strani EK EU, pokazala nesmiselnost ocen EK EU o stanju v slovenskem gospodarstvu. V 2008 je bilo pregreto (rast BDP 7%, kreditov bank preko 30%) a tega s svojimi modeli sploh niso zaznali, v 2016 pa ugotavljajo pregreto, čeprav obstaja deflacijski razmik (rast BDP do 2%, krediti bank padajo že 6 leto, dejanski produkt je okrog 5% pod potencialnim). EK EU ni bila pripravljena menjati svojih napovednih modelov, je pa pripravljena popraviti dejanske napovedi, tudi za Slovenijo. **Banka Slovenije** je z nekoliko zgodnejšo napovedjo za 2017 v lanskem decembru napovedala 2.5% rast BDP; verjetno bodo še pomladi napoved popravili navzgor. **IMF** in **EC EU** popravljata svoje napovedi že v marcu 2017 na mejno zadovoljivo rast 3%. **UMAR** je (tudi po intervenciji iz vlade) pomladansko napoved krepko dvignil na 3.6%, kar je že dokaj zadovoljivo, čeprav je trenutni potencial preko 4% (izjemna potrošniška in gospodarska klima, oživitev EU in svetovnega gospodarstva, krepitev vračanja naših virov iz EU, potreba bank po kreditiranju, še vedno veliki neizkoriščeni človeški in kapitalski resursi). Ob rasti pa ne sme biti zanemarjena razdelitev njenih koristi med vse, ki bi morala biti mesečno spremljana z indikatorji neenakosti dohodkov (Ginijev koeficient ali razmerje prvo/peta petino dohodkov).

C. Institucionalni mikro ekonomski ukrepi

*Osnovne ekonomske zakonitosti in slovenski gospodarski nesmisli

Več časa od katastrofe človeštva poteče (vojne ali naravne kataklizme), manj je empatije (solidarnosti) med ljudmi, več je egoizma in izkoriščanja. Pojavi se potreba po očiščenju.

Temeljna zakonitost delitve glasi: lastninski odnosi (lastnik) določajo proizvodne odnose (je šef), ki določajo delitvene odnose (si prisvoji največji delež dohodka). Kapitalske elite je seveda ne odobravajo, ker bi s tem priznali izkoriščanje 99% množic s strani 1% bogatih odločevalcev. Jasno odločevalskim elitam zakonitost ni po volji, ignorirajo jo ali napadajo.

Slovenski janičarji od zunaj, kvizlingi od znotraj v četrto stoletja od osamosvojitve prodajajo našo srebrnino v brezcenje, čeprav pri njeni proizvodnji v preteklih stoletjih niso sodelovali, svojim otrokom pa ne prepuščajo nič. Tako bodo spet služili tujcem na svoji zemlji, kot je veljalo stoletja do osamosvojitve. O privatizaciji (v resnici odtujevanju) ne more odločati borznik ali finančnik, ki bo iz transakcije dobil svoj posredniški zaslužek (ki gre v milijone evrov). Zanj je slovensko premoženje zastonj pridobljeno, zato se mu zlahka odreče. Resnični ustvarjalci premoženja družbe bi morali odločati z referendumom o njegovi odsvojitvi ali pa posredno celotni državni zbor z javnim glasovanjem, da se ve, kdo razprodaja.

Naravne vire (Radenska, voda, lokacija) na svojem ozemlju prodajajo tujcem - kolonizatorjem samo kolonije, saj s tem izgubijo vso ekonomsko podstat za svojo suverenost ter identiteto.² Nove članice v EU so tipičen primer. Postale so provinca (periferija) razvitih članic centra in polcentra (Emmanuel Wallerstein) unije po zaslugi domačih elit, ki so jih »izdale«. Bolje je biti zunanja regija (»outer region«) kot provinca v uniji.

14

Prava strategija je vsaj nekatera (ne vsa) vodilna podjetja večinsko (ne 100%) ohraniti v lasti stalnih prebivalcev Slovenije (ne Slovencev v davčnih oazah, da tujcev, ki so stalno naseljeni v Sloveniji in/ali imajo tukaj sedeže in posle svojih podjetij) in vsaj odločanje o delitvi in uporabi dobička (ne vsa lastniška upravičenja, torej ius utedni, ne nujno ius fruendi).

Podjetja v tuji lasti so bolj učinkovita od tistih v domači predvsem zato, ker tujci že v startu kupujejo dobra podjetja in ne infrastrukturnih. Slovenija pa mora razvijati celotno gospodarstvo (infrastrukturo), da bo bila uspešna tudi tuja podjetja, pri ter pa za razliko od tujcev mora skrbeti za družbeni optimum (poleg ekonomskega tudi socialni, ekološki, etični in etnični; na primer, socialno pomagati delavcem, ki jih tujci odpustijo), ne samo lastni zasebni optimum, kot delajo tujci.

Samo Sloveniji se lahko zgodi, da njeno gospodarstvo in naravo kupujejo tajkuni iz od nje manj razvitih držav (s problematičnim pranjem denarja). Običajna pot v svetu je namreč: razvite države kupujejo (investirajo) v manj razvite, v našem primeru pa je ravno obratno. Kupci so Hrvati, pa Srbi, Bosanci, Ukrajinci, Rusi: mi za njih delamo, oni pa prisvajajo dobičke: smo poceni delovna sila za vse navedene države, njihova gospodarska polkolonija. Hrvaška kupuje prek države strategije in upokojskih skladov vse slovensko (saj doma nimajo kam vlagati): hočejo Sava Re, morda NLB, kupili so hotele, Delamaris (ali tudi tu slovenski interes ne sme biti izražen), vse za visoke provizije posrednikov iz Slovenije.

Svetovni finančni jastrebi so se usmerili na »kokoš« Slovenijo, njeno naivnost, da bi ob pomoči domačih kvizlingov (za denar) zaslužili z odkupi in preprodajami naših podjetij, mi pa smo ostali brez gospodarske strehe nad glavo. Vsi sosedi nam ekonomsko prinašajo več škode kot koristi. Na primer: konflikt s Hrvati (Agrokor, teran...), Madžari (Szekely, nastavitev gospodarskih vodij v DUTB), Italijani (njihove banke pri nas veljajo v EU za bolnike), Avstrijci (Hypo, Helios). Kriterij za ustrezne investitorje je, da prihajajo iz bolj oddaljenih in bolj razvitih okolij.

Napačna psihologija je, da se izgubašu ne odrečemo, dokler ne bo profitaš (tudi če ne bo nikoli), profitaše zlahka prodajamo (glej TEŠ 6, Agrokor). Zaradi napačnega kadriranja mnogi zaposleni v javnem sektorju delajo za lastni in ne javni interes, če so izbrani po

² Enako velja za odtujevanje gospodarske trde (prometna, energetska) mehke (finančna, trgovska) in družbene (intelektualna, ekološka) infrastrukture (Štiblar, Kos, Jamnik, 2016).

negativni selekciji kot humanekoni. Vloga in kadriranje SDH, DUTB ni ustrezna: premoženje je ustvarila prejšnja generacija (danes stari) nad 50 let, dobila ga je mlada generacija zastonj in ga zato mirno prodaja (lahko dobljeno, lahko odtujeno). Morali bi pa o odtujitvi odločiti ljudje na referendumu ali vsaj celoten parlament. Teh odločitev se ne more prepuščati peščici večinoma kompromitiranih finančnikov, ki ne razumejo družbenega optimuma.

Nepoznavanje finančne problematike v pravosodju je veliko (poznajo KZ in ZKP, ostalega ne in se tudi ne do-izobražujejo – v poznavalski in informacijski asimetriji pa zmagujejo finančni »požrešneži«;

15

Problematika kadriranja: kvalifikacija za napredovanje na ključna mesta je nesposobnost, nekvalificiranost. A to ni dovolj, izbravec morajo imeti za seboj kup neuspehov ali celo kaznivih dejanj, da je na ta način res odvisen od tistih, ki so ga nastavili. Primeri so kadriranje SDH, kjer se izbere problematične, tistih, ki so premoženje ustvarili pa se ne spusti zraven; novo vodenje Združenje bank Slovenije naj bi bilo podeljeno grobarki bančništva v Sloveniji, ki je kot nadzornica bank neposredno so-kreirala preveliko bančno luknjo.

*Aktualne mikroekonomske dileme

1/ CIMOS

Cimos je (bil) tehnološki biser Slovenije, proti katerega prodaji in izgubi znanja se leta bori univerzitetna inženirska srenja. Očitno se lahko najde domača rešitev, če ni tujcev. Cimos tako vodi tujec, tuji kupci iz ameriškega Honeywell pa so italijanski sklad prisilili, da ga vendar kupi in s tem ohrani mesto Cimos v njegovi proizvodni verigi. Cimos je rešeni bolnik predkrizne finančne ekspanzije. Krivci padca so banke-upniki zaradi nesodelovanja pri refinanciranju, revizorji z zniževanjem aktiv, lastnika DUTB in SDH z neustreznim upravljanjem in prisilno poravnavo (Tajnikar, 2017).

2/ AGROKOR - MERCATOR

Enako kot Grčija tudi Agrokor ne bo mogel sam nikoli odplačati svojih dolgov, ker je nesolventen, ne le nelikviden, tudi denarni tok ima nezadosten. Če Hrvaška država ne bo hotela (bolje mogla) plačati 6-7 milijardni dolg, bo Agrokor razpadel, odšel v tuje roke.

»Lex Agrokor«, sprejet za reševanje, je protiustaven na Hrvaškem, proti vsem pravilom Acquis Communautaire v EU. Lex Mercator tudi ni legalen, vendar ščiti Slovenijo pred posledicami Lex Agrokor. Trenutni (10 april 2017) predvideni znesek likvidnostne pomoči s strani bank upnic je 150 milijonov €, vendar ruske banke svojega deleža 80 milijonov € še niso vplačale, ker želijo garancijo prednostnega poplačila 100 milijonov €, ki so jih posodile Agrokoru pred mesecem dni. Prvotna napoved 300 milijonov likvidnostnega kredita ruskih bank za Agrokor (in v njej zavarovanje z delnicami Mercatorja) se ne uresničuje.

Prodaja Mercatorja slabšemu in manjšemu trgovcu pred 3 leti se je izkazala kot katastrofa, kar smo mnogi napovedovali. Izgubili smo ključni člen v slovenski prehranski verigi, ki bi delal v korist domačih kmetov in domačih potrošnikov; namesto tega je postal vazal vodilne trgovske verige Zahodnega Balkana v tajkunski lasti. Mercator je postal vazal tajkuna iz manj razvitega sveta. Pod Agrokorom je odprodal večino podpornih podjetij, tako da ostaja oskubljen trgovec z le še osem tisoč zaposlenimi. Agrokor kot kapitalistična federativna republika (SFRJ) s federalno enoto Mercator (Dežulović, 2017), ki naj bi pokrila dolgove matere (kot Slovenija po osamosvojitvi ob solidarni odgovornosti za dolgove),

16

Del slovenske politike tako kot proti neoliberalna stroka nikoli ni bil za prodajo leta 2014, prebivalstvo pa še manj, a nekdo je pri tem zaslužil (finančni posredniki prodaje) ali bil nagrajen z dobro plačanim položajem (vodstvo Mercatorja). Osebna odgovornost bi morala biti kazenska in predvsem tudi civilna (odškodnine). Odkup Mercatorja nazaj je ena od možnih variant, da ponovno ustvarimo prehransko verigo od kmetovalca do potrošnika, tuji lastnik za slovenske produkte ne skrbi.

3/TEŠ 6

TEŠ 6 je dokaz, da ekonomija s vso cost-benefit analizo projektov ni sposobna predvideti bodočih objektivno negotovih dejstev in upoštevati še denarnih zneskov zunanjih učinkov teh naložb (internalizirati kvantificirane eksternalije). Ni bilo predvideno, da bo cena elektrike padla in se bodo pojavili alternativni viri energije. Izgubaško investicijo velja ustaviti, da se zmanjša izguba.

4/DRUGI TIR

Načrt civilne iniciative predvideva manjši in le domač finančni vložek, vladni načrt tudi tuj vložek. A infrastrukture, posebno železniške, se ne daje tujcem nikjer v svetu. Gradnja je nujna, lahko gradita tudi SŽ ali Luka Koper z obveznicami (dokler so obresti nizke), iskanje sodelovanja za kompromisno rešitev je vseh akterjev je umetnost vladnega upravljanja.

5/NLB

NLB se prodaja pod ceno, enako kot se je nedavno NKBM. Po dinamični cenitvi (dobiček deljeno z obrestno mero) je NLB vredna preko 2 milijardi € (148 milijonov dobička x 20 = 2,86 milijarde €, pri čemer je upoštevana še previsoka 5% bančna obrestna mera). V NLB so od 4 članov uprave že 3 tujci; večino njenih podružnic vodijo tujci, tako da argument političnega vpliva izginja.

Da se ne ponovi zgodba NKBM: NKBM smo dokapitalizirali z 1 milijardo € davkoplačevalskega denarja; tudi po dinamična vrednost je vreden preko 1 milijarde € (letni dobiček preko 50 milijonov €): prodali smo jo za četrtno tega zneska, povrh zastonj dodali še Poštno banko. Rekordni dobički NKBM (ne iz kreditiranja, ampak iz krepitev prej zahtevane prevelikih slabitev in nam zaračunanih visokih finančnih provizij) bodo v par letih vrnili celotno kupnino in tujec jo je dobil zastonj, (pa še kapital nekaj sto milijonov €),

pri tem pa zapira poslovne enote, siromaši bančno mrežo ljudem po slovenski deželi in odlaga odpuščene v socialno breme države. Individualni optimum tujca ni družbeni optimum Slovenije.

Komanda iz Bruslja »NLB prodati tujcem do točno določenega dne, če ne Vam jo vzamemo« je absurd, ki ga je potrebno z indignacijo zavrniti. Razlog naj bi bil državna pomoč v krizi, vendar je bila iz naših žepov. Takšne zahteve ni niti do Španije, Portugalske, Grčije, Irske, ki so sanirale banke s tujim evropskim denarjem. Narobe svet: na Sloveniji Bruseljci (EK EU) trenirajo strogost, da bi preplašili velike države.

6/ Tretja razvoj na os

Cestne povezave (os 3, 3a, četrta) so ključ za povezavo prebivalcev Slovenije v integrirano državno celoto, sicer bodo centrifugalne sile razbile njeno notranjo enotnost. Obmejni živelj se že usmerja na sosednje države. Gre za družbeni (torej tudi socialni, politični), ne zgolj ekonomski cilj. Iz centra prestolnice je to slabo razumljeno.

*Financiranje hitreje rasti in mikro projektov ter odgovorni nosilci

Projekte trde in mehke infrastrukture velja financirati z domačimi finančnimi sredstvi (Štiblar, Kos, Jamnik, 2015). Iz tujine so smiselni le posojilni viri, dokler je dosegljiva nizka fiksna obrestna mera. V aprilu je donos na 10-letne obveznice Republike Slovenije ugoden, pod 1%. Domači viri so naslednji:

- Banke v Sloveniji imajo presežne likvidnosti (neizkoriščenega kreditnega potenciala) za več milijard €, ki jo imajo naloženo pri Banki Slovenije za obrestno mero -0.4%. Hkrati odobravajo občanom dolgoročne stanovanjske kredite po fiksni obrestni meri okrog 1%-2%, kar ne bo vzdržalo, ko se bodo v letu, dveh obrestne mere na svetovnih finančnih trgih dvignile, proces pa je že začel. Kreditirati infrastrukturne projekte ob pozitivni realni obrestni meri (2%) in državni garanciji bi bila za banke gotovo mnogo bolj donosna rešitev, državi pa se ne bi bilo potrebno zadolževati v tujini. Za uresničitev je potreben posluš regulatorja, da zniža regulatorne zahteve do bank, in poslovna žilica bank pri nas, ki si ne bodo mogle v prihodnje več ustvarjati dobičkov s pretvorbo prejšnjih slabitev v sedanje krepitve ali z nenormalnim dviganjem provizij za finančne storitve (avtor 2017).
- Za financiranje investicij javne infrastrukture bi bili primeren vir pokojninski skladi in skladi zavarovalnic ob državni garanciji, kot to delajo v drugih razvitih državah. Gre znova skupaj za več milijardne vire.
- Nekateri nosilci slovenskega gospodarstva so sposobni pridobiti finančne vire za zanje ključne infrastrukturne projekte preko izdaje obveznic za domače in tuje zasebne finančne investitorje. Konkreten primer: Luka Koper za drugi tir Divača Koper, kjer madžarski kapital in soupravljanje nista potrebna.

Literatura in viri

- Analize GZS: Napoved EK buri duhove iz 2008, splet, Ljubljana, 13.2.2017*
- Banka Slovenije, ARC: Napovedi makroekonomskih gibanj v Sloveniji, Ljubljana, december 2016*
- Bole V.: »Potencial« potencialnega produkta, GG, EIPF, Ljubljana 4/2016*
- Bruto domači proizvod Slovenije, 4. četrletje, SURS Ljubljana, februar 2017*
- Dežulović B.: Svoboda za Mercator, Dnevnik, Objektiv, Ljubljana, marec 2017*
- Eurostat, GDP Tables, EC, EU, April 2017*
- The Economist Poll of Forecasters, London, April 8, 2017*
- 18 *The Eurozone Recovery stays happily on the track, Financial Times, April 5, 2017*
- Global Economic Outlook, LINK, Toronto, October 2016*
- Gospodarska gibanja, EIPF, tekoči del, Ljubljana 3/2017, 494, April 2017*
- IMF: Mission Concluding Statement, March 28, Washington DC, 2017*
- Mencinger J.: Analiza evropskega fiskalnega pravila za Slovenijo, EIPF študija, februar, 2017*
- A synchronized global upturn is under way, thank to stimulus, The Economist, London, 18.3.2017*
- Štiblar F.: Strategija privatizacije, GG, EIPF, 5/2015*
- Štiblar F.: Škodljivost zataganja pasu, GG, EIPF, Ljubljana, 5/2015*
- Štiblar F., Kos L., Jamnik M.: Infrastruktura Slovenije, PF, Ljubljana, 2016*
- Tajnikar M.: Zgodba o pretepenem podjetju (CIMOS in država), Objektiv Dnevnik 18.3.2017*
- UMAR/vlada RS: Pomladanska napoved gospodarskih gibanj, 2017, Ljubljana, marec 2017*
- Winter 2017 Economic Forecast, EC EU, Brussels, 6.4.2017*